

PATVIRTINTA
Ukmergės rajono savivaldybės
tarybos 2015 m. spalio 29 d.
sprendimu Nr. 7-160

**UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Savivaldybės biudžetinė įstaiga, Deltuvos g. 19, LT-20127 Ukmergė,
tel. 8 340 46526, mob. 8 673 84973, el. p. ursvsb@gmail.com
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302298267

**Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos
stebėsenos 2014 metų ataskaita**

**Ukmergė
2015**

Turinys

Įvadas.....	3
1. Demografinė ir socialinė ekonominė būklė.....	4
2. Gyventojų sveikatos būklė.....	8
2.1. Sergamumas infekcinėmis užkrečiamomis ligomis.....	10
2.2. Sergamumas lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis.....	12
2.3. Psichikos ir elgesio sutrikimai.....	13
3. Sveikatos priežiūros sistemos raida.....	13
4. Sveikatai palanki aplinka.....	14
5. Ukmergės rajono mokinių gyvensenos tyrimas.....	14
6. Valstybinių prevencinių programų vykdymas Ukmergės rajone.....	15
7. Savivaldybės įstaigų ir įmonių darbuotojų prevencinių sveikatos tikrinimų programa „Drabas remia sveikatą“.....	21
8. Mokinių profilaktiniai sveikatos patikrinimai.....	22
Rekomendacijos ir pastebėjimai.....	25

Įvadas

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėseną – savivaldybių lygiu savivaldybių teritorijose vykdoma visuomenės sveikatos stebėseną. Stebėseną siekiama gauti išsamią informaciją apie visuomenės sveikatos būklę savivaldybės teritorijoje bei planuoti ir įgyvendinti vietines visuomenės sveikatos prevencijos priemones, sveikatos politiką, parodyti įgyvendinamų programų rezultatus. Stebėseną vykdoma remiantis Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2013 m. sausio 31 d. sprendimu Nr. 7-26, kuriuo patvirtinta 2013-2015 metų Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos programa ir jos įgyvendinimo planas.

Programos **tikslas** – tęsti Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos sistemos veiklą, siekiant gauti išsamią informaciją apie Ukmergės savivaldybės gyventojų sveikatos būklę, ją veikiančius veiksnius ir jų kitimo tendencijas ir kurių pagrindu būtų planuojamos ir įgyvendinamos visuomenės sveikatos stiprinimo ir prevencinės priemonės.

Programos uždaviniai:

1. rinkti, analizuoti ir vertinti rodiklius, apibūdinančius Ukmergės rajono gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros sistemos raidą, sveikatai įtakos turinčius gyvenamosios bei aplinkos veiksnius;
2. vertinti savivaldybėje vykdomas valstybines visuomenės sveikatinimo programas ir jų poveikį visuomenės sveikatai;
3. teikti valstybės ir savivaldybės institucijoms bei visuomenei informaciją apie savivaldybės gyventojų sveikatos būklę, jos pokyčius ir jų priežastis;
4. užtikrinti tinkamą duomenų apdorojimą ir ataskaitų teikimą Valstybiniam visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų fondui.
5. formuoti bendrą Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos duomenų sistemą.

Visuomenės sveikatos **stebėsenos objektai** – demografinė situacija, socialinė ekonominė būklė, sveikatos būklė, aplinkos veiksniai, gyvenamosios bei minėtų veiksnių sąsajos su sveikata, sveikatos priežiūros išteklių, sveikatos priežiūros įstaigų veikla, išlaidos sveikatos priežiūrai ir jos finansavimas. Surinkti stebėsenos duomenys išsaugomi sukurtoje kompiuterinėje duomenų bazėje.

I. BENDROJI DALIS

1. Demografinė ir socialinė ekonominė būklė

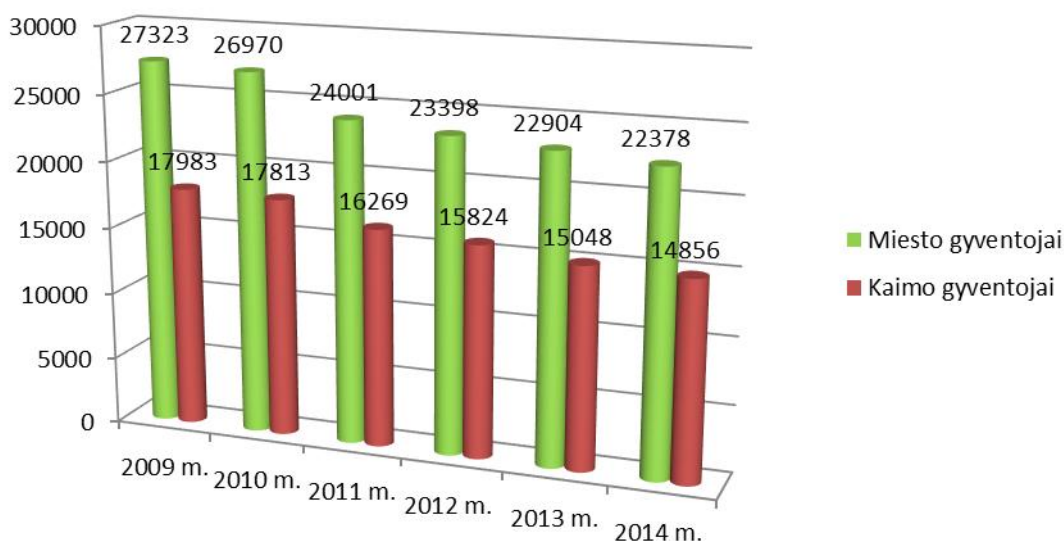
Demografinė situacija Lietuvoje negerėja. Kasmet vis daugiau gyventojų emigruoja, o mažo gimstamumo rodikliai rodo gyventojų mažėjimo tendencijas. Ukmergės rajonas taip pat ne išimtis. Lyginant 2008 metų gyventojų skaičių su 2014 metais, pastebime, kad gyventojų sumažėjo 18,3 proc., t.y. 2014 metais 8353 gyventojais mūsų rajone gyveno mažiau (*1 lentelė*).

1 lentelė. Gyventojų skaičiaus pokytis 2008-2014 m.

	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Ukmergės r.	45587	45049	43926	40270	39222	37952	37234
Vilniaus apskr.	848955	850068	850324	811515	805915	806207	806817
Lietuva	3358114	3339441	3329039	3052588	3003641	2957689	2932367

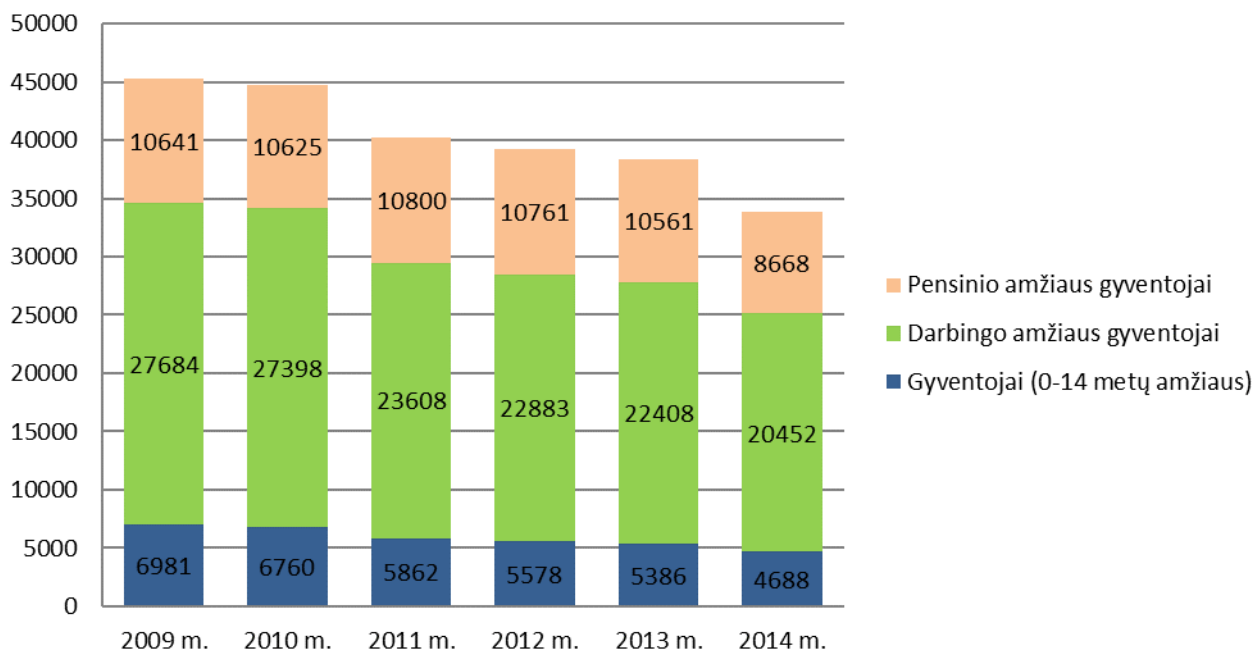
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Ukmergės rajone didžioji dalis gyventojų gyvena mieste. 2014 m. mieste gyveno 22378 gyventojai, kaime – 14856 gyventojų. Per praėjusius penkerius metus miesto gyventojų skaičius sumažėjo 17 proc., kaimo vietovėse gyvenančių žmonių skaičius sumažėjo 16,6 proc. (*1 pav.*)

1 pav. Ukmergės rajono gyventojų skaičiaus dinamiką pagal vietovę 2009-2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

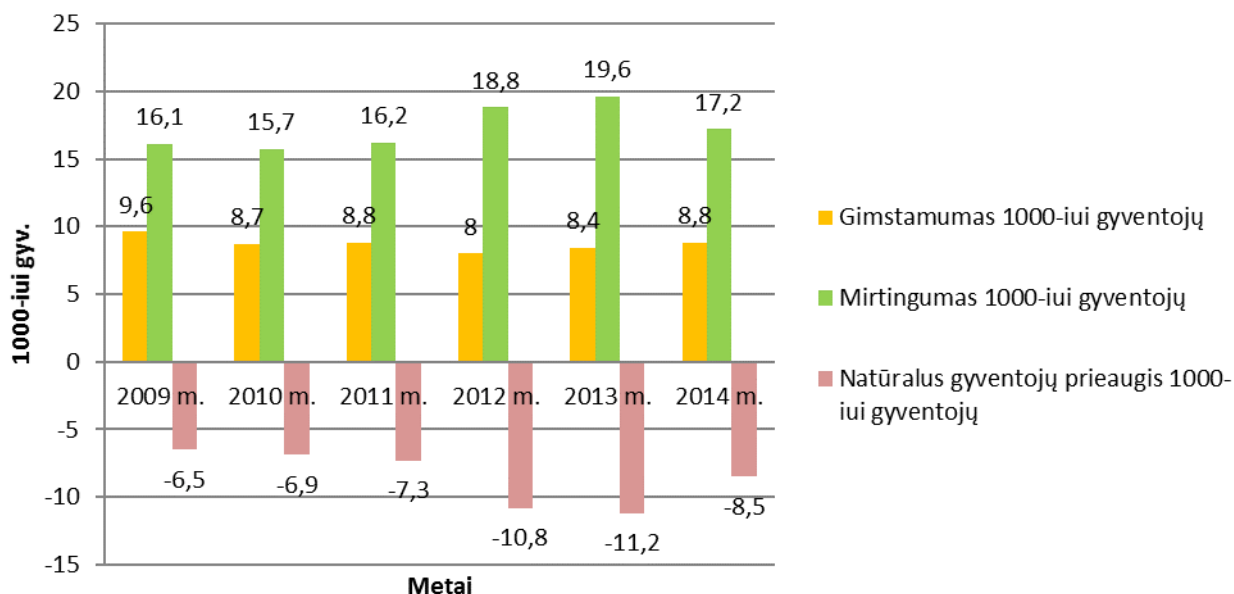
Didžiąją dalį Ukmergės rajono gyventojų sudaro 18 – 44 m. darbingo amžiaus gyventojai (45,1 proc.). Gyventojų, kurių amžius yra 65 ir daugiau metų, Ukmergės rajone 2014 m. buvo 23,28 proc. (*2 pav.*)

2 pav. Darbingo, pensinio ir 0-14 metų amžiaus gyventojų pasiskirstymas Ukmergės rajone 2009-2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

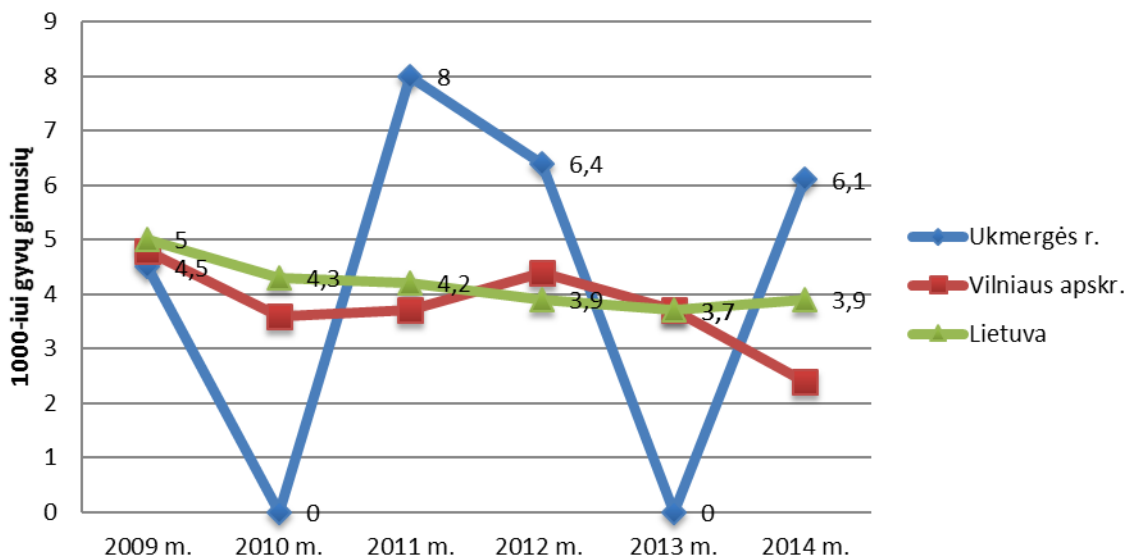
Vienas iš svarbesnių rodiklių - vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė - tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamos kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje nekis. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2014 metais Ukmergės rajone buvo 73,1 metai, o Lietuvos vidurkis buvo 74,7 metai.

Gyventojų natūralios kaitos rodikliai Ukmergės rajone kasmet neženkliai kinta. Mirtingumas rajone nuo 2010 metų ėmė didėti, tačiau 2014 m. pastebimas mirtingumo mažėjimas. Gimstamumo rodiklis kinta nežymiai, nuo 2012 m. didėja, o natūralus gyventojų prieaugis vis dar išlieka neigiamas (3 pav.).

3 pav. Natūralios gyventojų kaitos rodikliai Ukmergės rajone 2009-2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Vienas svarbiausių asmens sveikatos priežiūros kokybės vertinimo rodiklių – kūdikių iki 1 m. mirtingumas. Per 2014 metus Lietuvoje mirė 112 kūdikių (vaikų iki vienerių metų amžiaus). Kūdikių iki 1 metų amžiaus mirtingumas Ukmergės rajone nuo 2009 metų buvo nepastovus. Didžiausias rodiklis užfiksuotas 2011 m. (8/1000 gyvų gimusiųjų) (4 pav.). Ukmergės rajone 2014 metais kūdikių iki 1 metų mirtingumas 1000 gyvų gimusiųjų buvo 6,1.

4 pav. Kūdikių iki 1 metų mirtingumas 1000 gimusiųjų 2009-2014 m. Ukmergės r., Vilniaus apskr., Lietuvoje. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Dėl teigiamo poveikio tiek kūdikio, tiek motinos sveikatai PSO rekomenduoja kūdikius iki 6 mėn. maitinti vien tik motinos pienu.

Vaikų, per 2014 metus sulaukusių vienerių metų, skaičius buvo 27 474. Trečdalis jų (8 591 vaikas) iki 6 mėn. buvo maitinami išimtinai tik motinos pienu.

Pats prasčiausias rodiklis yra Ukmergėje. Motinų, žindančių kūdikius iki 6 mėnesių mūsų rajone tyrimo duomenimis buvo tik 9,2 proc.

Ukmergės rajone 2014 metais mirtingumas 100 000 gyv. buvo 1721,54 atvejis t.y. mažesnis nei 2013 m. Daugiausiai gyventojų gyvybių nusineša kraujotakos sistemos ligos ir piktybiniai navikai. Analizuojant mirusiųjų skaičių nuo pagrindinių mirties priežasčių matyti, kad mirusių nuo kraujotakos sistemos ligų skaičius Ukmergės rajone 2014 m. sumažėjo, tačiau lyginant su šalies rodikliu, 1,4 karto didesnis.

Lietuvoje 2014 metais nusižudė 930 žmonių (31,7/100 000 gyventojų). Ukmergės rajonas, pagal šį rodiklį, bendrą šalies vidurkį lenkia 1,69 karto. Rajone pernai užfiksuota 20 savižudybės atvejų (53,57/100 000 gyventojų).

2014 metais Lietuvoje nuo piktybinių navikų mirė 8029 asmenys, o Ukmergės rajone - 114 gyventojų. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Ukmergės rajone yra didesnis, lyginant su Lietuvos ir apskrities rodikliais ir išlieka vienas didžiausių rodiklių tarp 60 savivaldybių.

Mirčių sąlygotų išorinių priežasčių 2014 m. skaičius Ukmergės rajone buvo 147,7 atvejai 100 000 gyv. 2014 m. mirusių skaičius transporto įvykiuose lyginant su 2010 m. buvo 2 kartus mažesnis (2 lentelė).

2 lentelė. Mirusių nuo pagrindinių priežasčių rodikliai Ukmergės r., Vilniaus apskr., Lietuvoje 2009 – 2014 m.

Mirusių dėl:	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų sk.100000 gyv.						
Ukmergės r.	961,3	942,5	953,5	1121,5	1201,5	1036,7
Lietuva	697,5	718,9	716,5	775,5	789,8	768,1
Vilniaus apskr.	650,8	649,1	630,6	665,0	676,5	661,7
Mirusiųjų nuo piktybinių navikų sk. 100000 gyv.						
Ukmergės r.	299,7	282,3	303,0	327,4	408,4	306,2
Lietuva	243,54	246,8	251,6	267,7	266,2	273,8
Vilniaus apskr.	222,2	222,7	228,6	229,5	238,5	251,2
Mirusiųjų dėl išorinių priežasčių sk. 100000 gyv.						
Ukmergės r.	168,7	177,6	148,0	190,8	137,0	147,7
Lietuva	124,8	123,1	115,5	122,5	122,2	113,8
Vilniaus apskr.	128,6	129,4	116,9	127,3	120,9	109,1
Mirusiųjų transporto įvykiuose sk. 100000 gyv.						
Ukmergės r.	17,8	27,3	11,7	12,9	18,4	13,4
Lietuva	13,7	11,3	11,2	13,1	10,7	11,1
Vilniaus apskr.	10,5	10,3	10,6	10,9	8,8	8,3

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Vienas iš opiausių rodiklių susijusių su gyventojų žalinga sveikatai elgsena ir kultūra – mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių. Lietuvoje, lyginant mirtingumą nuo narkotikų sąlygotų priežasčių su alkoholio sąlygotomis priežastimis, per 2014 m. alkoholio sąlygotos mirties priežastys nusinešė 737 gyvybes, o dėl narkotikų – 89 gyvybes. Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių Ukmergės rajone 2014 metais buvo vienas iš didžiausių tarp 60 savivaldybių (51,03 / 100 000 gyv.) . Šis rodiklis buvo beveik 2 kartus didesnis nei Lietuvos (25,13/100 000 gyv.)

Socialiniai - ekonominiai pokyčiai veikia daugelį visuomenės gyvenimo sričių, kartu veikdami žmogų bei jį supančią aplinką.

Socialinės rizikos šeimoms priskiriamos šeimos, auginančios vaikus iki 18 m., kuriose piktnaudžiaujama svaiginamosiomis medžiagomis, azartiniais lošimais ar susiduriama su kitomis problemomis, dėl kurių netinkamai rūpinamasi vaikais.

Socialinės rizikos šeimų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų tarp šalies savivaldybių svyruoja nuo 1,1 Vilniaus m. savivaldybėje iki 8,4 Pasvalio r. savivaldybėje. 2014 m. socialinės rizikos šeimų skaičius Ukmergės rajone 1000 gyventojų yra vienas iš didžiausių tarp 60 savivaldybių (6,7/1000gyv.)

Pagal gyvenamą vietą naujai užregistruotos šeimos yra pasiskirsčiusios beveik tolygiai: tiek gyvenančios kaime, tiek Ukmergės mieste. Pastebimas mažo amžiaus vaikų, (0-6 metai), augančių socialinės rizikos šeimose, didėjimas.

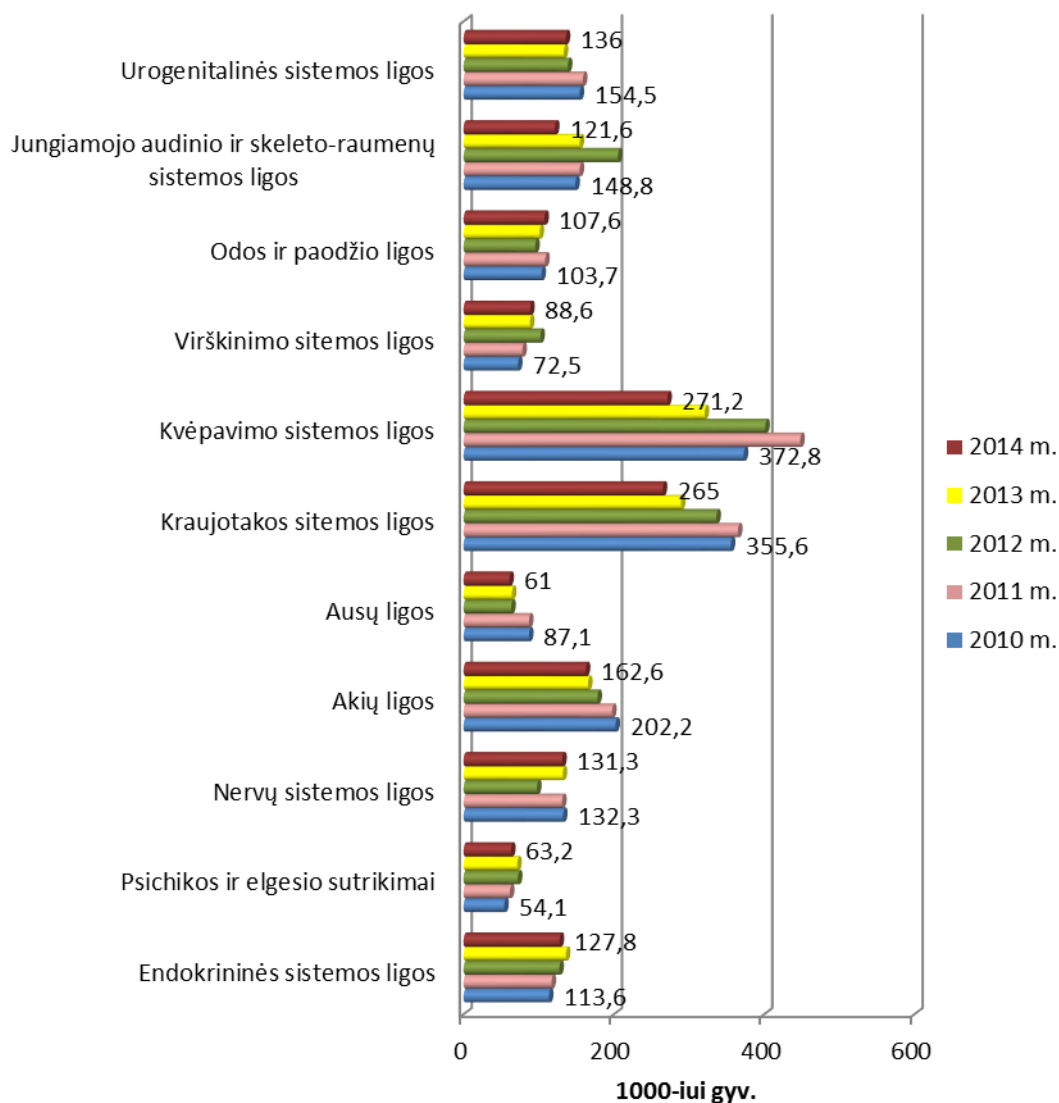
Nedarbas siejamas su ribotomis asmens ir jo šeimos galimybėmis apsirūpinti pirmos būtinybės prekėmis (maistu, drabužiais ir kt.) bei patenkinti kitus būtiniausius poreikius. Dėl finansinės krizės, įtakojusios ekonomikos nuosmukį šalyje, bedarbiystė rajone lyginant su ankstesniais metais, žymiai didesnė.

2014 metais Ukmergės rajone buvo registruota 3,7/1000 gyv. bedarbių. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Ukmergės rajone 2014 metais buvo 15,4 proc. Lyginant paskutinių kelerių metų laikotarpį, žymių pokyčių nepastebėta.

2. Gyventojų sveikatos būklė

Didžiausias sergamumas Ukmergės rajone yra kvėpavimo sistemos ligomis, kraujotakos sistemos ligomis bei akių ligomis (5 pav.). Lyginant kelių metų bendro sergamumo įvairiomis organizmo sistemos ligomis pokyčius matyti, kad Ukmergės rajone sumažėjo sergamumas ausų ligomis, akių ligomis, kvėpavimo sistemos ligomis. Pastebimas mažėjimas žmonių, sergančių kraujotakos sistemos ligomis, tačiau vis dar šis rodiklis yra beveik 2 kartus didesnis nei šalies ir apskrities rodikliai.

Nuo 2010 m. iki 2014 m. didėjo sergamumas endokrininės sistemos ligomis bei padaugėjo psichikos ir elgesio sutrikimų. Ukmergės rajone taip pat nuo 2010 metų sumažėjo urogenitalinės sistemos ligų.

5 pav. Sergamumo tendencija įvairiomis organizmo sistemos ligomis Ukmergės rajone 2010 - 2014 m. (1000 gyv.) Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Toliau analizuojant tris, daugiausiai rajone užregistruotus bendro sergamumo ligų atvejus pastebima, kad kai kurie rodikliai Ukmergės rajone yra didesni nei šalies ir apskrities rodikliai.

Kvėpavimo sistemos ligų Ukmergės rajone 1000 gyventojų 2014 m. buvo 271,2 atvejai ir šis rodiklis mažai skyrėsi nuo apskrities ir Lietuvos rodiklio. Taip pat lyginant kelių metų sergamumo tendencijas matyti, kad sergančių skaičius kasmet mažėja.

Kraujotakos sistemos ligų atvejų skaičius Ukmergės rajone 1000-čiui gyventojų 2014 m. buvo didesnis nei apskrityje. Didžiausias rodiklis sergančių žmonių šiomis ligomis buvo užfiksuotas 2011 m.

Sergamumas akių ligomis Ukmergės rajone 2014 m. buvo 162,6 atvejai 1000-čiui gyventojų ir šis rodiklis buvo didesnis nei Lietuvos (159,1 atvejais) ir apskrities. (3 lentelė).

3 lentelė. Sergamumas kai kuriomis ligomis Ukmergės r., Vilniaus apskr. ir Lietuvoje 2009-2014 m.

Sergamumas dėl:	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Kvėpavimo sist. ligų: 1000-čiui gyventojų						
Lietuva	409,7	370,9	427,0	401,5	318,3	280,4
Vilniaus apskr.	434,4	397,0	458,1	434,6	321,8	321,8
Ukmergės r.	438,2	378,8	448,0	401,5	320,8	271,2
Kraujotakos sist. ligų: 1000-čiui gyventojų						
Lietuva	275,0	292,7	304,0	336,4	239,4	246,1
Vilniaus apskr.	235,7	248,8	260,9	280,5	215,3	215,3
Ukmergės r.	321,9	355,6	365,2	336,4	289,4	265,0
Akių ligų: 1000-čiui gyventojų						
Lietuva	145,6	155,6	159,2	178,2	152,1	159,1
Vilniaus apskr.	156,9	171,3	176,3	196,1	160,9	160,9
Ukmergės r.	184,4	202,2	197,6	178,2	165,6	162,6

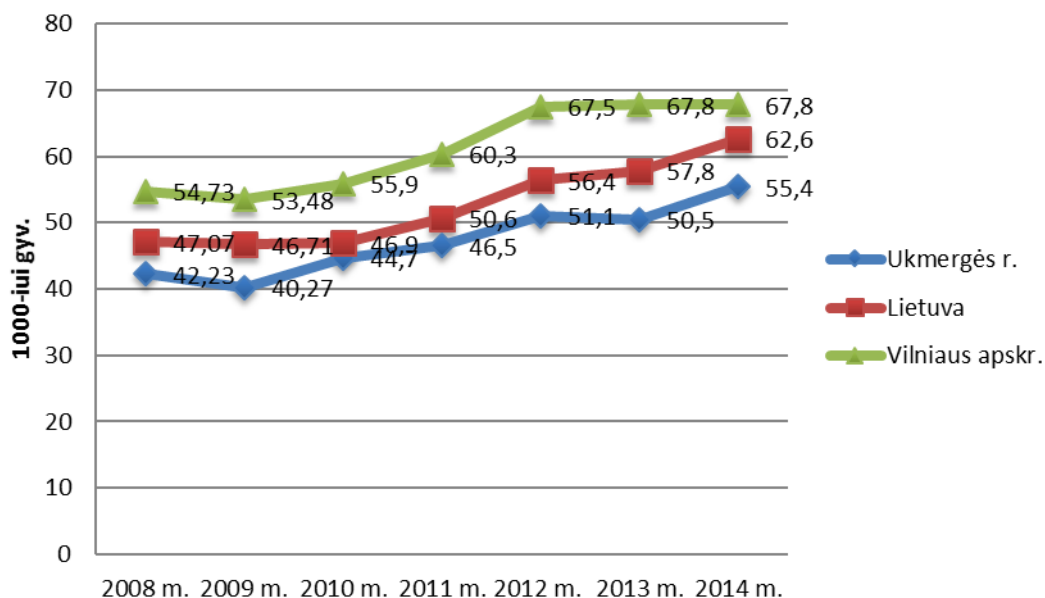
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

2.1. Sergamumas infekcinėmis užkrečiamomis ligomis

Infekcinės ir parazitinės ligos gali būti užkrečiamos (persiduoti iš vieno sergančio organizmo kitam). Jos skirstomos pagal sukėlėją: gali būti bakterinės, virusinės, grybelinės ir žmogaus parazitų (pirmuonių bei kirmėlių) sukeltos ligos. Be to, infekcinės ligos gali būti vietinės (t.y., pažeisti tik vieną kurį nors organą) arba išplitusios (sisteminės) – pvz., sepsis.

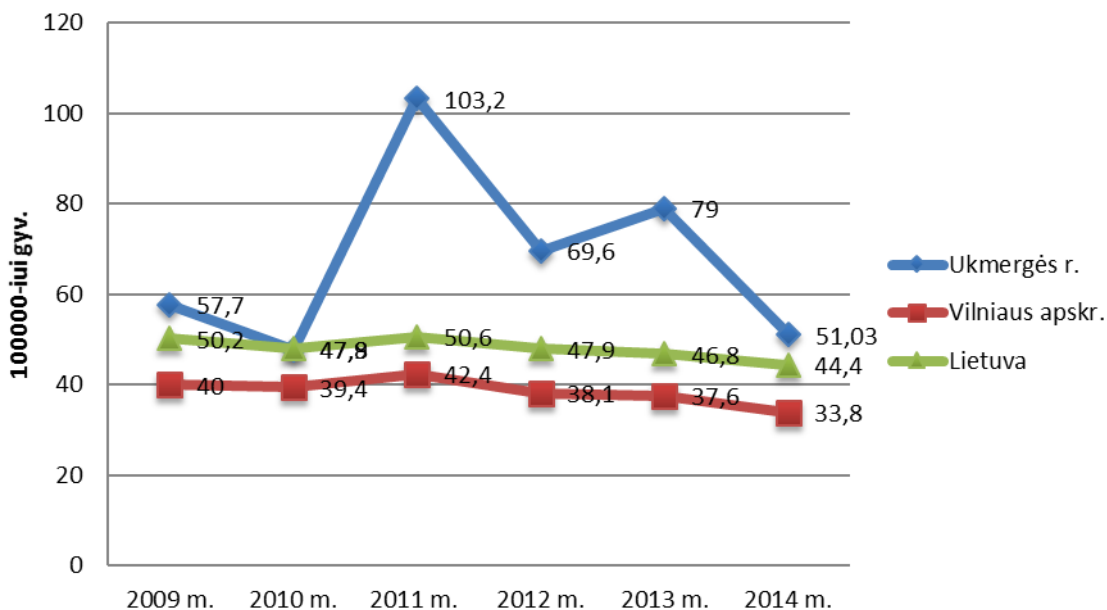
Remiantis HISIC duomenimis, 2008 – 2014 metais Ukmergės rajone sergančių asmenų infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis skaičius buvo mažesnis, lyginant su šalies bei Vilniaus apskrities rodikliu, tačiau matoma tendencija infekcinių parazitinių ligų didėjimui nuo 2009 m. (6 pav.).

Labiausiai sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis yra paplitęs tarp 0-17 metų amžiaus asmenų (2014 m. 106,9 atvejai 1000 gyv.).

6 pav. Sergančių asmenų infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis skaičius 2008 – 2014 m. Ukmergės r., Vilniaus apskr., šalyje (1000 gyv.). Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

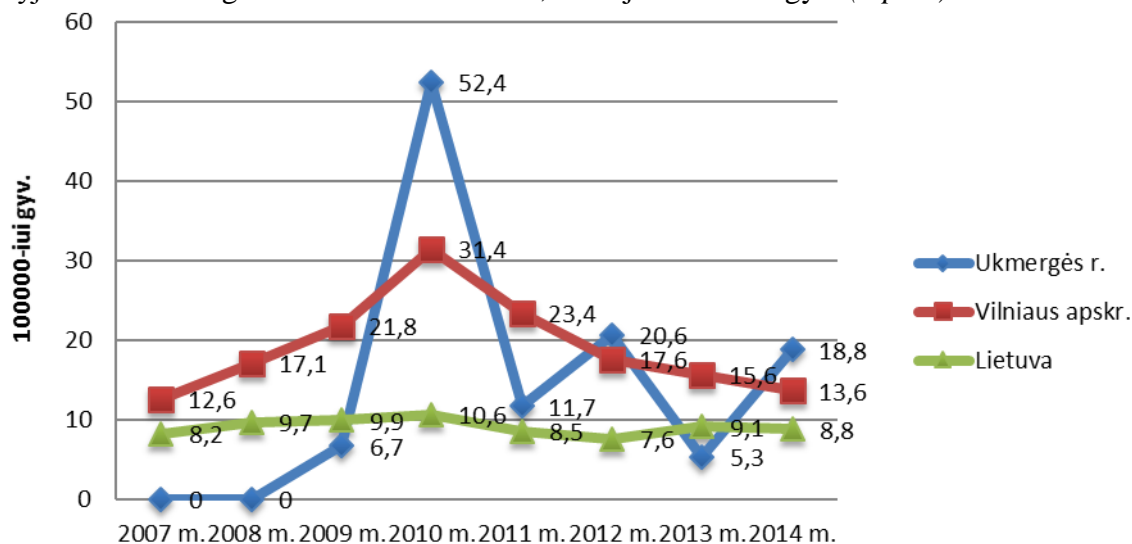
Lietuvoje - 109 – tiek žmonių per 2014 metus diagnozuota dauginio atsparumo tuberkuliozė. Atviros tuberkuliozės problema, ypač tarp asocialių žmonių, tampa vis opesne problema. Sergamumas tuberkulioze (nauji nustatyti ligos atvejai) Ukmergės rajone 2014 metais buvo 51,03 atvejai 100 000 gyv. Lyginant su nacionaliniu ir apskrities rodikliu, šis rodiklis žymiai didesnis ir vienas iš didžiausių tarp 60 savivaldybių. Sergamumas tuberkulioze rajone išsaugo beveik du kartus 2011 metais (7 pav.). Daugiausiai tuberkulioze sergančių asmenų pasitaiko tarp kaimo gyventojų. Didžiąją dalį sergančių asmenų sudaro vyresni (45 - 64 metų) amžiaus rajono gyventojai.

7 pav. Sergamumas tuberkulioze Ukmergės r., Vilniaus apskr. ir šalyje 2009-2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenimis, sergamumas sifiliu Ukmergės rajone nuo 2009 metų didėjo, o 2010 metais, esant šios ligos protrūkiui, užregistruotas didžiausias sifilio

sergamumas. 2011 m. sergamumas sifiliu Ukmergės rajone buvo mažesnis nei apskrityje, tačiau didesnis nei šalyje. 2014 m. sergamumas sifiliu buvo 18,8 atvejai 100 000 gyv. (8 pav.).

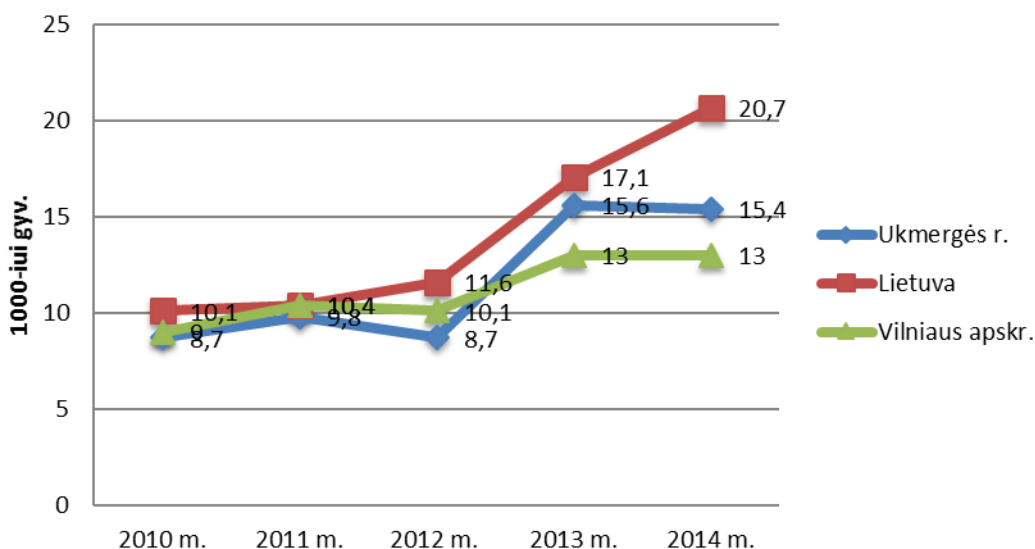
8 pav. Sergamumas sifiliu Ukmergės r., Vilniaus apskr., Lietuvoje 2007 - 2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Sergamumo gonorėja rodiklis Ukmergės rajone yra ženkliai mažesnis, lyginant su Lietuvos ir Vilniaus apskrities rodikliais, o 2014 m. sergamumo šia lytiškai plintančia buvo užregistruota 13,4 atvejai/100 000 gyv.

2.2. Sergamumas lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis

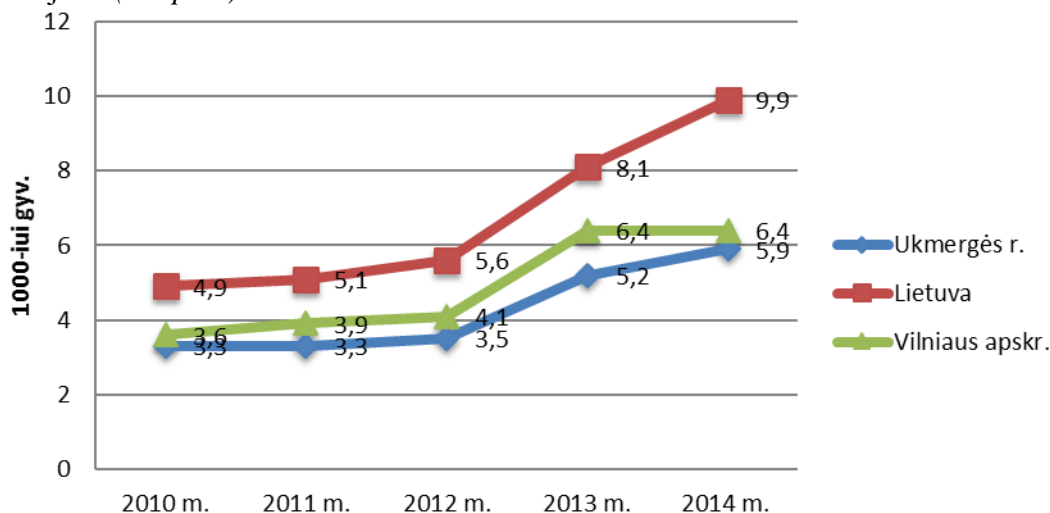
Viena iš opiausių Ukmergės rajono gyventojų sveikatos problemų yra kraujotakos sistemos ligos, tokios kaip: hipertenzinės ligos bei išeminės širdies ligos.

Analizuojant Ukmergės rajono sergamumą hipertenzinėmis širdies ligomis matyti, kad rodiklis, lyginant su Lietuvos ir apskrities rodikliu yra mažesnis ir lyginant su 2010 m. padidėjo beveik 2 kartus (9 pav.).

9 pav. Sergamumas hipertenzinėmis širdies ligomis 2010 – 2014 m. Ukmergės r., Vilniaus apskr., šalyje (1000 gyv.). Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Naujai užregistruotų susirgimų išemine širdies liga skaičius Ukmergės rajone nėra pastovus, nuo 2010 m. pradėjo didėti. Vertinant šalies ir apskrities rodiklius, jie yra didesni nei Ukmergės rajono (10 pav.).

10 pav. Sergamumas išemine širdies liga 2010 - 2014 m.m. Ukmergės r., Vilniaus apskr., šalyje (1000 gyv.). Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Lietuvoje kasmet vis daugiau žmonių serga akių ligomis. Ne išimtis ir Ukmergės rajono gyventojai. Sergamumo katarakta 2014 m. rodiklis buvo 77,5 atvejai 1000 gyventojų (4 lentelė). Naujų užregistruotų susirgimų glaukoma 2014 metais buvo 6 kartus mažiau nei 2009 metais.

4 lentelė. Sergamumas katarakta ir glaukoma Ukmergės r., Vilniaus apskr. ir Lietuvoje 2009 - 2014 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras.

Sergamumas katarakta 1000 gyv.						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukmergės r.	5,2	5,7	5,1	5,8	7,1	7,5
Lietuva	5,1	5,2	5,4	6,0	7,1	9,1
Vilniaus apskr.	3,7	3,9	4,3	4,6	5,5	5,5
Sergamumas glaukoma 1000 gyv.						
Ukmergės r.	3,6	0,7	0,8	0,6	0,9	0,6
Lietuva	2,7	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7
Vilniaus apskr.	2,2	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6

2.3. Psichikos ir elgesio sutrikimai

Psichikos sveikata – tai viena svarbiausių visuomenės sveikatos problemų, nes ją įtakoja daugelis veiksnių: genetiškai nulemti veiksniai, individo asmeninės savybės, socialinė ekonominė padėtis, išsilavinimas, nedarbas, sukrečiantys gyvenimo įvykiai, alkoholio ir narkotikų vartojimas, santykiai šeimoje, mokykloje, darbe, tėvystės įgūdžių stoka ir kt. Dabar tiek mūsų šalyje, tiek visame pasaulyje yra įtempta ekonominė situacija, psichinė sveikata tampa ypač trapi net ir mažiau pažeidžiamuose visuomenės sluoksniuose.

Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, sergamumas psichikos ligomis Ukmergės rajone 2014 m. 57,1 atvejai 1000 gyventojų.

Vertinant sergamumą, nustatytus naujus atvejus priklausomybės ligomis matyti, kad Ukmergės rajone 2014 m. sergamumas priklausomybės ligomis buvo 42,2 atvejai 100 000 gyventojų, iš jų narkomanija 2,6 atvejai 100 000 gyventojų. Bendrasis sergamumas priklausomybių ligomis Ukmergės rajone 2014 m. buvo 667,2 atvejai 100 000 gyventojų ir tai yra daugiau nei 2013 metais.

3. Sveikatos priežiūros sistemos raida

Ukmergės rajone 2014 m. aktyvių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų buvo 22,9. Odontologų skaičius Ukmergės rajone 2014 m. buvo 5,6 /10 000 gyv. Specialistų su aukštesniu aukštesniu medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius Ukmergės rajone lyginant kelis pastaruosius metus neženkliai kito, o 2014 m. jų buvo 89,2 /10 000 gyv.

Bendras lovų skaičius stacionaruose 2014 m. buvo 235.

Analizuojant apsilankymų pas gydytojus skaičių 2014 m. jų buvo 7,65 (apsilankymų skaičius 1-am gyventojui). Stebint kelių pastarųjų metų rodiklio pokyčius matyti tik nežymus padidėjimas, tačiau šis rodiklis yra mažesnis, lyginant su apskrities ir šalies rodikliais.

Apsilankymų pas odontologą 2014 m. 1 gyventojui teko 0,86. O per 2014 m. greitosios medicininės pagalbos paslaugų suteikta 213,8 /1000 gyv. ir šis rodiklis yra mažesnis nei šalies, bet didesnis nei apskrities.

4. Sveikatai palanki aplinka

Ukmergės rajono savivaldybėje prie centralizuotos vandens tiekimo sistemos prisijungę apie 80 proc. namų ūkių. Toks centralizuotai tiekiamo vandens vartotojų kiekis sudaro sąlygas tinkamai sekti geriamojo vandens kokybę. Savivaldybės kaimiškose vietovėse pagrindiniai geriamojo vandens šaltiniai yra šachtiniai šuliniai. Už šachtinių šulinių kokybę atsakingas pats įrenginio turėtojas. Taip pat jis moka už vandens kokybės tyrimus. Dėl šios priežasties dažnai vandens kokybė lieka neištirta.

Ukmergės rajone 2014 m. buvo atlikti mikrobiologiniai vandens telkinių tyrimai. Buvo iširti septyni labiausiai gyventojų lankomi vandens telkiniai, nustatyti higienos normose leistini mikrobiologiniai parametrai.

II. SAVIVALDYBEI BŪDINGA DALIS

5. Ukmergės rajono mokinių gyvenimo tyrimas

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Biomedicininio tyrimų instituto Vaikų ir jaunimo sveikatos tyrimų laboratorija kas 4 metus atlieka Pasaulinės sveikatos organizacijos koordinuojamą tarptautinį mokinių gyvenimo tyrimą (HBSC - Health Behaviour in School-Aged Children), kurio tikslas išsiaiškinti mokinių gyvenimo ypatumus įvairiose šalyse ir Lietuvoje. Gyvenimas vienas iš svarbiausių veiksnių lemiančių mūsų sveikatą, todėl Ukmergės rajone 2014 m. buvo vykdytas mokinių gyvenimo tyrimas. Tyrime naudojant HBSC tyrimo metodiką ir anoniminę anketą Ukmergės rajone buvo atsitiktinės atrankos būdu pasirinkti ir apklausti 271 mokinys. Mokinių amžius buvo 11, 13 ir 15 metų. Gauti rezultatai parodė, kad 22,9 proc. berniukų ir 17,3 proc. mergaičių iš apklaustųjų savo dabartinę sveikatą vertina puikiai, o blogai vertina apie 11 proc. mokinių. Paklausti mokiniai ar jie jaučiasi laimingi, 14,5 proc. berniukų ir 12,3 proc. mergaičių save laiko labai laimingais, o 4,2 proc. berniukų ir 13,1 proc. apklaustų mergaičių save laiko nelaimingais.

Netinkama elgsena yra labai žalinga tiek mokinių, tiek suaugusių sveikatai. Žalinga elgsena ypač greitai įsigali jauname amžiuje, todėl svarbu ugdyti tinkamus gyvenimosi įgūdžius ankstyvoje vaikystėje. Tarp apklaustųjų kasdien rūkančių 11, 13 ir 15 metų mokinių buvo 2,6 proc. Visai nerūkančių mokinių buvo 45,4 proc. berniukų ir 47 proc. mergaičių.

Ukmergės rajone 11, 13 ir 15 metų amžiaus mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų nebuvo apsvaigę buvo 42,8 proc. berniukų ir 45,9 proc. mergaičių. Nei karto per savo gyvenimą alkoholio nevartojo 59,4 proc. apklaustųjų. Bent kartą ar daugiau kartų buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų Ukmergės rajono mokinių tarpe buvo 10,7 proc. Matoma tendencija, kad jaunimas yra linkęs vartoti lengvuosius gėrimus, tokius kaip sidras, alus, alkoholiniai kokteiliai, nuo kurių daug greičiau išsivysto priklausomybė. Taip pat matoma tendencija, kad jaunos mergaitės pradeda vartoti alkoholį dažniau, nei lyginant 2010 metų HBSC tyrimo duomenis. Į klausimą „Ar Tu kada nors rūkei kanapes („žolę“, marihuaną arba hašišą)?“, teigiamai atsakė 4,1 proc. mokinių.

Energetinius gėrimus kartą į savaitę geria 11 proc. apklaustųjų mokinių, o kiekvieną dieną kartą ir daugiau geriančių energetinius gėrimus prisipažįsta 3 proc. mokinių.

Mokinių mityba kol kas turi daug trūkumų (daug mokinių nepakankamai vartoja vaisių ir daržovių, juodos duonos, žuvies, pieno ir jo produktų), tačiau per pastaruosius 4 metus sumažėjo nesveikų produktų (traškučių, kokakolos bei alkoholinių gėrimų) vartojimas, daugiau mokinių kasdien valgo daržovių, geria sulčių. Ukmergės rajone 5-6 kartus per savaitę ir dažniau vaisius vargo 24,7 proc. berniukų ir 24 proc. mergaičių, daržoves valgo 46,9 proc. mokinių.

Vienas iš svarbiausių sveikos gyvenimosi aspektų yra reguliarus fizinis aktyvumas, kuris turėtų būti kasdien nors 30 minučių. Fizinio aktyvumo stoka įtakoja įvairių lėtinių neinfekcinių ligų atsiradimą. Mokinių tarpe kasdien sportuojančių berniukų 10 proc., mergaičių 5 proc. Visai nesportuojančių mokinių Ukmergės rajone yra 7 proc. Galima daryti išvadą, kad mokinių fizinis aktyvumas nėra pakankamas.

Išanalizavusi Ukmergės rajono ir Lietuvos mokinių gyvenimosi 2014 m. tyrimo duomenis ir juos palyginus su ankstesnių metų duomenimis, galima pasidžiaugti, kad Lietuvos vaikų sveikata gerėja. Palyginus su ankstesnių metų HBSC tyrimo duomenimis, jie jaučiasi labiau sveikais ir labiau laimingais, mažiau rūko ir vartoja alkoholį. Deja, patyčių problema ir toliau išlieka opi mokinių tarpe.

6. Valstybinių prevencinių programų vykdymas Ukmergės rajone

Ukmergės rajono savivaldybė valstybės lėšomis įgyvendinamos 6 prevencinės programos. Keturios patikros programos skirtos (gimdos kaklelio ir krūtų vėžio (moterims), priešinės liaukos (vyrams), storosios žarnos (moterims ir vyrams) vėžio prevencijai. Šių programų tikslas – anksti diagnozuoti onkologines ligas pirmomis jų stadijomis.

Taip pat savivaldybėje įgyvendinama valstybinė „Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa“ bei „Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa“. Šių programų tikslas įgyvendinant ankstyvosios profilaktikos priemones, mažinti gyventojų sergamumą.

Gimdos kaklelio vėžio prevencinė programa

Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa, pradėta įgyvendinti 2004 metais, skirta moterų nuo 25 iki 60 metų amžiaus gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencijai. Programos metu siekiama nustatyti tam tikrų organų ikinavikinius pokyčius ir kliniškai dar nepasireiškiančius navikus. Juos nustačius ir pašalinus, užkertamas kelias vėžiui atsirasti bei vystytis.

Informavimo dėl gimdos kaklelio piktybinių navikų profilaktikos paslaugą teikia pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys šeimos gydytojas arba

pirminės asmens sveikatos priežiūros komandos narys – gydytojas akušeris ginekologas. Gimdos kaklelio citologinio tepinėlio paėmimo ir rezultatų įvertinimo paslaugą teikia šeimos gydytojas arba pirminės asmens sveikatos priežiūros komandos narys – gydytojas akušeris-ginekologas. Valstybės lėšomis, nenustačius patologijos, šie tyrimai atliekami vieną kartą kas trejus metus. Informacija apie šios programos vykdymą Ukmergės rajone pateikiama 5 lentelėje.

5 lentelė. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinės programos vykdymas 2011 m. – 2014 m.

Metai	Gydymo įstaiga	Programoje galinčių dalyvauti moterų skaičius	Informuotų moterų skaičius	Informuotų moterų proc.	Citologinio tepinėlio paėmimo paslaugos suteikimo skaičius	Citologinio tepinėlio paėmimo paslaugos įvykdymo proc.
2011 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	616	58	9,42	56	9,09
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	175	13	7,43	13	7,43
	UAB „Teragyda“	1945	345	17,74	342	17,58
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	345	63	18,26	33	9,57
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	6493	819	11,8	688	9,91
	Iš viso	10024	1298	12,95	1132	11,29
2012 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	588	118	20,07	64	10,88
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	144	33	22,92	31	21,53
	UAB „Teragyda“	1801	444	24,65	435	24,15
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	305	70	22,95	45	14,75
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	5980	1043	17,44	795	13,29
	Iš viso	8818	1708	19,37	1370	15,54
2013 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	642	76	11,84	68	9,94
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	167	10	5,99	10	7,23
	UAB „Teragyda“	1986	366	18,43	323	16,26
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	318	36	11,32	23	5,99
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	6410	805	12,56	637	10,59
	Iš viso	9523	1293	13,58	1061	11,14
2014 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	640	68	10,63	70	10,94
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	138	5	3,62	4	2,9
	UAB „Teragyda“	263	26	9,89	6	2,28
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	1878	279	14,86	256	13,63
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	5804	756	13,03	710	12,23
	Iš viso	8723	1134	13,00	1046	11,99

Šaltinis: Vilniaus TLK, 2015 m.

Krūties vėžio prevencinė programa

Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programa (įgyvendinama nuo 2005 metų) skirta moterų nuo 50 iki 69 metų amžiaus krūties piktybinių navikų prevencijai. Laiku

pastebėjus ligą, jai galima užkirsti kelią, nes daugiau kaip 95 proc. moterų, sergančių pirmos stadijos krūties vėžiu, visiškai išgydomos.

Informavimo dėl krūties piktybinių navikų profilaktikos ir nukreipimo atlikti mamografiją paslaugas teikia pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos, o mamogramų atlikimo ir įvertinimo paslaugas teikia įstaigos, turinčios mamografijos aparatus, į kurias siunčia šeimos gydytojas. Valstybės lėšomis, mamografijos tyrimai atliekami vieną kartą kas dvejus metus. Mamografijos tyrimo paslaugas nuo 2009 metų teikia ir VšĮ Ukmergės ligoninė. Programos įgyvendinimas Ukmergės rajone pateikiamas 6 lentelėje.

6 lentelė. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio informavimo paslaugos vykdymas 2011 m. – 2014 m.

Metai	Gydymo įstaiga	Programoje galinčių dalyvauti moterų skaičius	Informuotų moterų skaičius	Informuotų moterų proc.
2011 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	320	23	7,19
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	137	9	6,57
	UAB „Teragyda“	693	106	15,30
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	157	15	9,55
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4586	460	10,03
	Iš viso	5893	613	10,40
2012 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	325	51	15,69
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	136	28	20,59
	UAB „Teragyda“	729	103	14,13
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	146	39	26,71
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4335	877	20,23
	Iš viso	5671	1098	19,36
2013 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	347	24	6,92
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	135	12	8,89
	UAB „Teragyda“	778	102	13,11
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	150	27	18,00
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4415	696	15,76
	Iš viso	5825	861	14,78
2014 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	354	46	12,99
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	123	22	17,89
	UAB „Teragyda“	137	33	24,09
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	810	118	14,57
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4259	825	19,37
	Iš viso	5685	1044	18,37

Šaltinis: Vilniaus TLK, 2015 m.

Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

Valstybinė priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa pradėta įgyvendinti 2006 metais ir skirta vyrų nuo 50 iki 75 metų amžiaus ir vyrų nuo 45 metų, kurių tėvai ar broliai yra sirgę prostatos vėžiu, susirgimų prevencijai. Valstybės lėšomis priešinės liaukos tyrimai atliekami ne dažniau kaip kartą per du metus.

Informavimo apie priešinės liaukos vėžio ankstyvąją diagnostiką ir PSA nustatymo paslaugas teikia pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys šeimos gydytojai. Urologo konsultacijos ir priešinės liaukos biopsijos paslaugą teikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios ambulatorines urologijos paslaugas. Pastarosios paslaugos teikiamos ir Ukmergės ligoninėje.

7 lentelė. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos informavimo paslaugos įvykdymas 2011 m. – 2014 m.

Metai	Gydymo įstaiga	Programoje galinčių dalyvauti 50-75m. vyrų skaičius	Informuotų vyrų skaičius	Informuotų vyrų proc.
2011 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	317	7	2,21
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	120	25	20,83
	UAB „Teragyda“	579	46	7,94
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	179	38	21,23
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4568	841	18,41
	Iš viso	5763	957	16,61
2012 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	314	62	19,75
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	115	26	22,61
	UAB „Teragyda“	596	50	8,39
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	169	48	28,40
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4115	1007	24,47
	Iš viso	5309	1193	22,47
2013 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	339	24	7,08
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	125	23	18,40
	UAB „Teragyda“	171	19	11,11
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	662	92	13,9
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4389	870	19,82
	Iš viso	5686	1028	18,08
2014 m.	UAB Vilkmėrgės klinika	360	50	13,89
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	115	28	24,35
	UAB „Teragyda“	153	31	20,26
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	655	94	14,35
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	4139	914	22,08
	Iš viso	5422	1117	20,60

Šaltinis: Vilniaus TLK, 2015 m.

Širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programa

Valstybinė asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa pradėta įgyvendinti 2006 metais. Programa skirta vyrų nuo 40 iki 55 metų ir moterų nuo 50 iki 65 metų širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai.

Programos metu įgyvendinamos dvi priemonės. Informavimo apie didelę širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę, šios tikimybės įvertinimo, pirminės prevencijos priemonių plano sudarymo ar siuntimo išsamiai įvertinti širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę paslauga bei išsamaus širdies ir kraujagyslių ligų tikimybės įvertinimo paslauga; sergančiųjų cukriniu diabetu ar metaboliniu sindromu širdies ir kraujagyslių ligų tikimybės išsamaus įvertinimo paslauga. Pirmoji paslauga teikiama PASPI, o antroji specializuotose širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos padaliniuose (Vilniaus universiteto ligoninėje „Santariškių klinikos“; Lietuvos sveikatos mokslų universiteto klinikose ir kt.). Pastarųjų paslaugų Ukmergės ligoninė neteikia. Programos vykdymo rezultatai pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė. Širdies ir kraujagyslių ligų prevencinės programos informavimo paslaugos įvykdymas 2011 m.– 2014 m.

Metai	Gydymo įstaiga	Programoje galinčių dalyvauti skaičius	Informuotų žmonių skaičius	Informuotų žmonių proc.
2011 m.	UAB Vilkmėgės klinika	561	9	1,60
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	214	0	0,00
	UAB „Teragyda“	1297	101	7,79
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	7495	469	6,26
	Iš viso	9567	579	6,05
2012 m.	UAB Vilkmėgės klinika	516	49	9,50
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	176	1	0,57
	UAB „Teragyda“	1205	206	17,10
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	6425	1278	19,89
	Iš viso	8322	1534	18,43
2013 m.	UAB Vilkmėgės klinika	586	57	9,73
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	198	0	0,00
	UAB „Teragyda“	1333	203	15,23
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	6915	1375	19,88
	Iš viso	9301	1641	17,64
2014 m.	UAB Vilkmėgės klinika	579	95	16,41
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	169	1	0,59
	UAB „Teragyda“	1283	302	23,54
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	6173	1833	26,69
	Iš viso	8204	2231	27,19

Šaltinis: Vilniaus TLK, 2015 m.

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta asmenims nuo 50 – 74 metų amžiaus storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencijai.

Storosios žarnos vėžys yra viena iš dažniausių onkologinių ligų Lietuvoje. Kiekvienais metais nustatoma apie 1500 naujų ligos atvejų ir šis skaičius kasmet didėja. Jei nustatomas ankstyvųjų stadijų storosios žarnos vėžys, jo gydymas gali būti efektyvus. Deja, pacientas ilgą laiką nejaučia jokių ligos požymių, todėl dažnai Lietuvoje aptinkamas IV stadijos storosios žarnos vėžys, kurio visiškai išgydyti nebeįmanoma.

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos tikslas – kuo anksčiau nustatyti storosios žarnos vėžį. Todėl kas 2 metus reguliariai turėtų būti tikrinami asmenys, sulaukę 50–74 metų amžiaus, atliekant slauto kraujavimo testą, pagal kurį galima numatyti ankstyvosios stadijos storosios žarnos vėžį. Tai leistų efektyviai gydyti šią ligą ir pasiekti, kad pacientas visiškai pasveiktų.

Gydytojo specialisto konsultacija su kolonoskopija ir esant reikalui, biopsijos paėmimo paslaugas teikia ir Ukmergės ligoninė. Programos vykdymas Ukmergės rajone pateiktas 9 lentelėje.

9 lentelė. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios programos vykdymas 2011 m. - 2014 m.

Metai	Gydymo įstaiga	Programoje galinčių dalyvauti asmenų skaičius (50-74 metų)	Informuotų asmenų skaičius	Informuotų asmenų proc.	Paciento siuntimas pas gydytoją specialistą skaičius	Paciento siuntimas pas gydytoją specialistą proc.
2011 m.	UAB Vilkmėgės klinika	671	23	3,43	1	0,15
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	274	25	9,12	2	0,73
	UAB „Teragyda“	1371	60	4,38	0	0,00
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	370	48	12,97	4	1,08
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	10250	618	6,03	50	0,49
	Iš viso	12936	774	5,98	57	0,44
2012 m.	UAB Vilkmėgės klinika	685	51	7,45	3	0,44
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	275	51	18,55	0	0,00
	UAB „Teragyda“	1446	74	5,12	1	0,07
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	357	72	20,17	15	4,20
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	9703	1242	12,80	48	0,49
	Iš viso	12466	1490	11,95	67	0,54
2013 m.	UAB Vilkmėgės klinika	736	33	4,48	0	0,00
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	289	33	11,42	2	0,69
	UAB „Teragyda“	1573	94	5,98	0	0,00
	UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	364	46	12,64	7	1,92
	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	10015	1270	12,68	69	0,69
	Iš viso	12977	1476	11,37	78	0,60
2014 m.	UAB Vilkmėgės klinika	769	44	5,72	4	0,52
	Stanislavos Žižienės terapinis kabinetas	262	44	16,79	1	0,38

UAB „Teragyda“	1602	157	9,80	1	0,06
UAB Laimutės šeimos gydytojo centras	333	66	19,82	4	1,20
VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	9606	1646	17,14	104	1,08
Iš viso	12572	1957	15,57	114	0,91

Šaltinis: Vilniaus TLK, 2015 m.

Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa

Vaikams nuo 6 iki 14 m. amžiaus skirta Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa.

Šią paslaugą gali suteikti gydytojai odontologai arba burnos higienistai, dirbantys gydymo įstaigose, sudariusiose sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl šių paslaugų finansavimo.

2014 m. 20,9 proc. 6-14 m. amžiaus vaikų buvo atliktas krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis. Kai geriausias rezultatas šalyje – net 76,4 proc. šios amžiaus grupės vaikų dalyvavo programoje Lazdijų rajone, mūsų rajone – 6,7 proc. ir priešpaskutinė vieta Lietuvoje.

Vertinant Ukmergės rajono gyventojų dalyvavimą valstybinėse prevencinėse programose, matyti, kad tik labai nedidelė dalis žmonių, kurie yra įtraukti į galinčių programose dalyvauti asmenų skaičių yra informuoti apie galimybę dalyvauti programose. Taip pat yra pastebima, kad labai nedidelis skaičius pacientų gauna valstybės finansuojamas vėžinių susirgimų prevencijos paslaugas. Tokie rodikliai pastebimi tiek Ukmergės PASP centre, tiek privačiuose gydytojų kabinetuose.

7. Savivaldybės įstaigų ir įmonių darbuotojų prevencinių sveikatos tikrinimų programa „DARBAS REMIA SVEIKATĄ“

Prevencinių sveikatos tyrimų programoje dalyvauja 46 įstaigos. Asmenų priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programoje dalyvauja 1348 asmenys, iš jų: 367 vyrai ir 981 moteris. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje dalyvauja 427 vyrai. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programoje dalyvauja 1816 moterų. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programoje dalyvauja 1021 moteris. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje dalyvauja 1464 asmenys, iš jų: 423 vyrai ir 1041 moteris.

Asmenų priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa

	Vyrų nuo 40 iki 55 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 40 iki 55 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 40 iki 55 m. proc.	Moterų nuo 50 iki 65 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 65 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 65 m. proc.
2014 m.	367	97	26,4 proc.	980	311	31,7 proc.

Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

	Vyrų nuo 50 iki 75 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 50 iki 75 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 50 iki 75 m. proc.
2014 m.	427	139	32,6 proc.

Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa

	Moterų nuo 25 iki 60 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 25 iki 60 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 25 iki 60 metų proc.
2014 m.	1816	341	29,8 proc.

Atrankinės momografinės patikros dėl krūties vėžio programa

	Moterų nuo 50 iki 69 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 69 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 69 metų proc.
2014 m.	1021	356	34,9 proc.

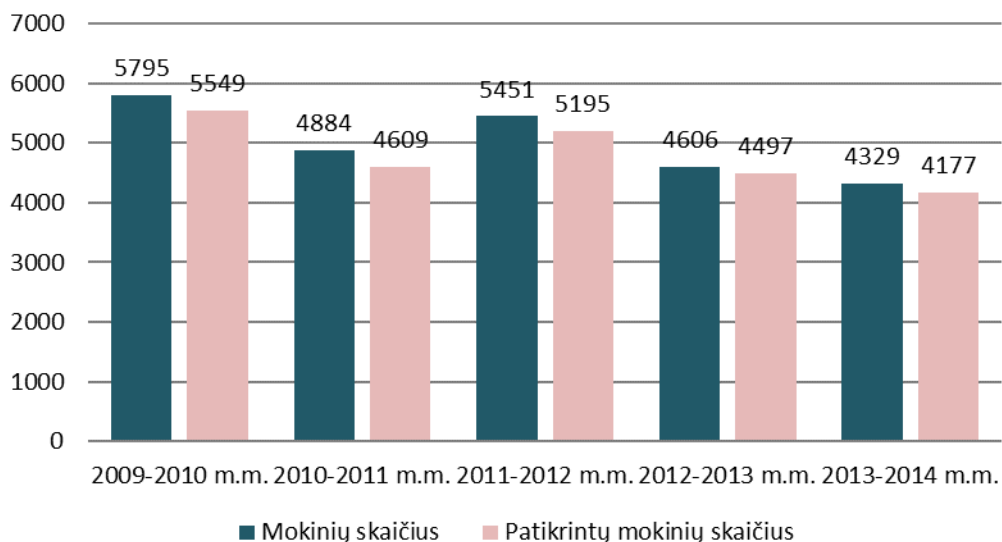
Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

	Vyrų nuo 50 iki 74 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 50 iki 74 m. skaičius	Pasitikrinusių vyrų nuo 50 iki 74 m. proc.	Moterų nuo 50 iki 74 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 74 m. skaičius	Pasitikrinusių moterų nuo 50 iki 74 m. proc.
2014 m.	423	90	21,3 proc.	1041	252	24,2 proc.

8. Mokinių profilaktiniai sveikatos patikrinimai

Pasaulinė sveikatos organizacija sveikatą apibūdina, kaip fizinę, dvasinę ir socialinę gerovę, o ne vien tik ligų ar negalavimų nebuvimą. Didžiausią įtaką sveikatai turi gyvensena ir elgsena (50 proc.), genetika (20 proc.), aplinka (20 proc.), o sveikatos priežiūra (10 proc.), todėl profilaktiniai kasmetiniai mokinių sveikatos patikrinimai yra labai svarbūs, siekiant išsiaiškinti mokinių sveikatos būklę, jų fizinį aktyvumą ir užkirsti kelią plintančioms ligoms.

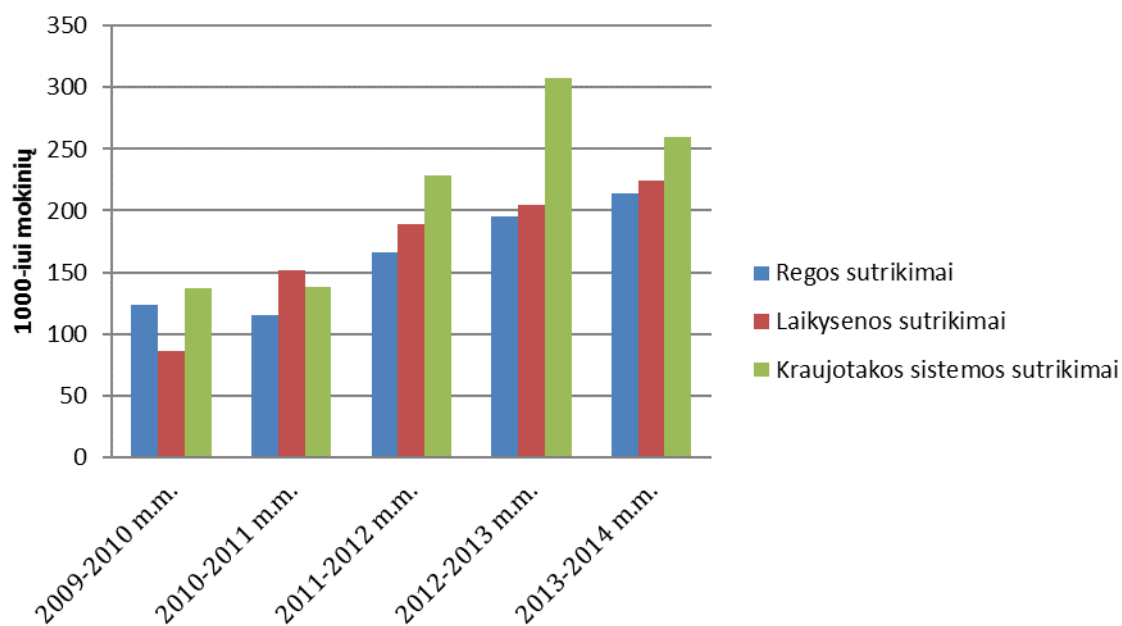
Pagal mokyklų visuomenės sveikatos priežiūros specialistų pateiktus duomenis 2013 -2014 mokslo metais Ukmergės rajono mokyklose iš viso mokėsi 4329 mokiniai, iš jų 279 pirmoje klasėje. Iš viso sveikatą patikrino 4177 mokiniai (97 proc. visų mokinių) (11 pav).

11 pav. Ukmergės rajono sveikatą patikrinusių ir bendro mokinių skaičiaus pasiskirstymas 2009-2014 m.m.

Mokinių sergamumas

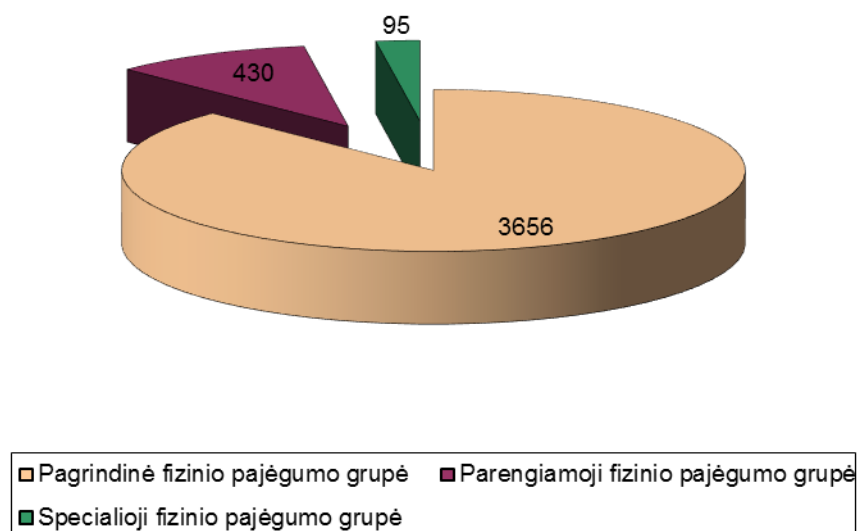
Iš patikrinusių sveikatą mokinių 2013-2014 mokslo metais regos sutrikimus turi 213,5 atvejai 1000 mokinių, nervų sistemos sutrikimus 13,6 atvejai 1000 mokinių, kraujotakos sistemos sutrikimus 259,6 atvejai 1000 mokinių. Laikysenos sistemos sutrikimai pasireiškė 224,7 atvejams 1000 mokinių, iš kurių 23,8 atvejai yra skoliozės (12 pav.).

12 pav. Ukmergės rajono bendrojo lavinimo mokyklų mokinių sveikatos būklė 2009-2014 metais.

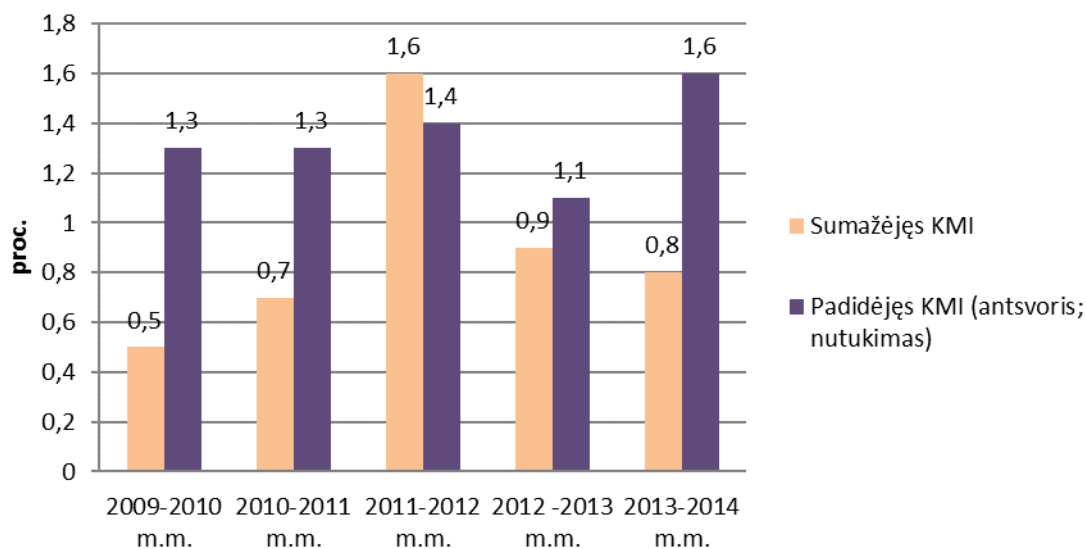
Siekiant išsiaiškinti mokinių fizinį pajėgumą ir aktyvumą yra skiriamos trys fizinio parengimo ugdymo grupės: pagrindinė - šiai grupei priklausantys vaikai yra visiškai sveiki, parengiamoji - moksleiviai turintys nedidelių sveikatos sutrikimų ar neseniai persirgę kokia nors

liga ir specialioji - mankštinasi pagal specialią kūno kultūros programą. Pagrindinę fizinio pajėgumo grupę iš patikrinusių mokinių turi (88 proc.), parengiamąją (10 proc.), o specialiąją (2 proc.) 13 pav.

13 pav. Vaikų pasiskirstymas 2013-2014 mokslo metais pagal fizinio pajėgumo grupes, absoliutus skaičius.

Padidėjęs kūno masės indeksas yra viena iš labiausiai plintančių problemų mokyklinio amžiaus vaikų tarpe. Ukmergės rajone patikrintų mokinių tarpe padidėjęs kūno masės indeksas nustatytas 2,4 procentam patikrintų mokinių. Tai pat ne mažesnė problema yra ir sumažėjęs kūno masės indeksas, kuris gali būti susijęs su vis labiau jaunimo tarpe plintančiais psichologiniais sveikatos sutrikimais, tokiais kaip bulimija ar anoreksija. Sumažėjęs kūno masės indeksas mokinių tarpe buvo beveik 1,4 procentam mokinių. KMI pokyčių mokinių tarpe pasiskirstymas per pastaruosius metus pavaizduotas 14 paveikslėlyje.

14 pav. Mokinių, kurie turi padidėjusi KMI ir sumažėjusi KMI pasiskirstymas 2009-2014 m.m. (proc.).

Rekomendacijos ir pastebėjimai

1. Būtina, gerinti mokyklinio amžiaus vaikų profilaktinių apžiūrų kokybę, bei griežtinti mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų tvarką.
2. Siekti sukurti sveikatinančią aplinką Ukmergės rajono savivaldybės vaikų ugdymo įstaigose, bei stiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą.
3. Skatinti mokinių sveiką gyvenseną, mitybą bei didinti jų fizinį aktyvumą, siekiant sumažinti moksleivių sergamumą.
4. Vykdyti visuomenės švietimą sveikos gyvensenos klausimais ir daugiau dėmesio skirti sveikos gyvensenos ugdymui, formavimui įtraukiant kuo daugiau gyventojų į aktyvią veiklą. Organizuoti, vykdyti bei tęsti sveikatos stiprinimo veiklas, apimančias fizinį aktyvumą, sveiką mitybą, žalingus įpročius.
5. Valstybės prevencinės programos Savivaldybėje vis dar įgyvendinamos nepakankamai efektyviai. Įgyvendinant valstybines prevencines programas bei formuojant asmens sveikos elgsenos įpročius, itin svarbus šeimos gydytojų, kitų sveikatos sektoriaus darbuotojų, visuomeninių organizacijų dalyvavimas.
6. Siekti sumažinti akivaizdžius sveikatos netolygumus tarp miesto ir kaimo gyventojų, bei skirtingų socialinių sluoksnių. Siekti padaryti kuo labiau prieinamas asmens sveikatos ir visuomenės sveikatos paslaugas socialinės rizikos šeimoms.
7. Siekiant geresnės Ukmergės rajono gyventojų sveikatos būklės, būtina plėtoti sveikatinimo veiklas visose amžiaus grupėse. Bendrauti ir bendradarbiauti sprendžiant gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos problemas.
8. Skatinti fizinį aktyvumą ir sveiką mitybą darbo vietose.
9. Plėtoti fiziniam aktyvumui palankią infrastruktūrą (plėsti dviračių takų infrastruktūrą, planuoti ir gerinti vaikų žaidimų aikšteles, poilsio ir sporto aikštynus)
10. Siekiant sumažinti gyventojų traumatizmą ir išorinių mirties priežasčių rodiklius: griežtinti kontrolę dėl netinkamo elgesio prie vandens (alkoholio vartojimas); šviesti visuomenę apie saugų elgesį vandenyje; mokyti vaikus ir suaugusiuosius plaukti; griežtinti kelių eismo taisyklių nesilaikymo kontrolę, stiprinti saugumo priemones avaringiausiose rajono gatvėse.

Direktorė

Vaida Puodžiūnienė